

Цивільне право України. Частина загальна

Навчальне видання підготовлене авторським колективом кафедри цивільного права Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого відповідно до навчальної програми курсу, розробленої кафедрою, і відповідає державному стандарту вищої юридичної освіти. Складається з двох частин – загальної та спеціальної, що відповідає традиційним підходам до викладання цивільного права.

Підручник є елементарним і розрахованим на набуття знань у сфері цивільного права всіма студентами юридичного університету. Надає орієнтир студентам для використання додаткових матеріалів навчального курсу з цивільного права – коментарів Цивільного кодексу, монографій, статей, матеріалів судової практики. Додаткові посилання та література для опрацювання дозволять поглибити знання. Інформація про законодавство, судову практику та іншу додаткову літературу міститься в методичних матеріалах, доступних для студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. У зв'язку з мінливістю та об'ємністю цього корпусу джерел розміщення їх до підручника виявляється недоцільним.

Загальна частина підручника містить інформацію для вивчення загальних положень цивільного права, вчення про суб'єкти, об'єкти, правочини, строки тощо, а також підгалузі особистих немайнових прав, речових прав, спадкове право та право інтелектуальної власності.

Видання призначене для студентів, а також викладачів, слухачів різних тематичних програм із цивільного права, аспірантів, фахівців і практиків.

До 220-річчя харківської правничої школи

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ
(ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНА)**

Підручник

За ред. професора *І. Спасибо-Фатєєвої*

Харків
ECUS
2024

УДК 347.1

Ц58

Авторський колектив:

І. В. Спасибо-Фатєєва (керівник авторського колективу) – §§ 1, 2, 3 (у співавторстві з *В. І. Кратом*) глави 1, § 2 глави 2, §§ 1, 2, 3, 6 глави 3, §§ 1, 2, 3 глави 4, §§ 1, 2, 5 (у співавторстві з *В. І. Кратом*) глави 5; §§ 1, 3, 4, 5 глави 8; *Л. М. Баранова* – § 2 глави 7 (у співавторстві з *Б. П. Карнаухом*); *О. О. Біляєв* – § 4 глави 1; *В. І. Борисова* – § 3 глави 2; *С. О. Глотов* – § 4 глави 3 (у співавторстві з *Н. Ю. Філатовою-Білоус*), §§ 3, 4, 5 глави 10; *Л. М. Долгополова* – § 5 глави 1; *Т. В. Дуденко* – § 1 глави 2; *А. М. Ісаєв* – § 5 глави 3; *Б. П. Карнаух* – § 2 глави 7 (у співавторстві з *Л. М. Барановою*); *Н. В. Коробцова* – § 8 глави 3; *В. І. Крат* – § 3 глави 1 (у співавторстві з *І. В. Спасибо-Фатєєвою*), § 4 глави 5, § 5 глави 5 (у співавторстві з *І. В. Спасибо-Фатєєвою*); *І. М. Маліновська* – § 7 глави 3, § 2 глави 10 (у співавторстві з *Н. Є. Яркіною*); *О. П. Печений* – § 4 глави 4, § 3 глави 7; глава 9; *І. А. Спасибо* – § 2 глави 8; *О. А. Сурженко* – глава 6; *Р. І. Таи'ян* – § 6 глави 1; *М. В. Ус* – § 1 глави 7; *Н. Ю. Філатова-Білоус* – § 4 глави 3 (у співавторстві з *С. О. Глотовим*); *Н. Є. Яркіна* – § 1 глави 10, § 2 глави 10 (у співавторстві з *І. М. Маліновською*)

Рецензенти:

В. М. Коссак, доктор юридичних наук, професор, завідувачий кафедрою цивільного права та процесу юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка;

Є. О. Харитонов, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувачий кафедрою цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 13 від 27.06.2024 р.)*

ISBN 978-617-7934-28-7

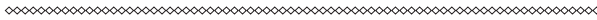
© Баранова Л. М., Дуденко Т. В.
та ін., 2024

© Вид-во «ЕКУС», 2024

Глава 1

ІНТРОДУКЦІЯ

§ 1. Загальна характеристика цивільного права. Цивільне право як приватне право

Поняття цивільного права. Приватне і публічне право. Функції цивільного права. Поняття та категорії цивільного права.

1. Поняття цивільного права

1.1. Оскільки всяке право є регулятором відносин, то і цивільне право становить певна сукупність норм, що регулюють цивільні відносини. Звідси слід розуміти, що таке сукупність норм і які відносини є цивільними.

Сукупність норм права становить певну їх систему, а відтак має бути упорядкованою та ієрархічною. Це досягається завдяки визначенню того, *що саме* регулюватимуть ці норми і *яким чином* їх розмістити, тобто надати цій сукупності структури.

1.2. Цивільне право становить таку сукупність норм, що прийнято вважати галуззю права, і норми, що становлять цю сукупність, спрямовані на регулювання відносин, позначених у ст. 1 Цивільного кодексу України (ЦКУ). Це особисті немайнові та майнові відносини, які групувані як максимально однорідні, об'єднані певними ознаками, що їх характеризують. Цивільно-правові норми покликані врегулювати ці відносини задля досягнення порядку щодо розуміння наявності в особи певних прав (на майно, якщо це майнові права, або на немайнові блага), їх здійснення, припинення та захисту.

1.3. Не всі майнові відносини регулюються цивільним правом, а лише ті, які відповідають критерію, що властивий методу цивільно-правового регулювання, який також міститься в ст. 1 ЦКУ. Це відносини між особами, які є юридично рівними, вільні вступати до правовідносин і майново самостійні, що дозволяє їм вчиняти власні вольові дії з приводу свого майна, набуваючи відповідних прав, змінюючи або припиняючи ці права.

Зміст

Скорочення	3
------------------	---

Глава 1

ІНТРОДУКЦІЯ

§ 1. Загальна характеристика цивільного права. Цивільне право як приватне право	4
§ 2. Предмет регулювання цивільного права. Цивільні правовідносини	15
§ 3. Принципи цивільного права	30
§ 4. Цивільне право як система норм. Складові цивільного права. Структура унормування.....	34
§ 5. Джерела цивільного права	39
§ 6. Наука цивільного права та правозастосовна практика.....	52

Глава 2

СУБ'ЄКТИ ПРАВА

§ 1. Фізичні особи	57
§ 2. Юридичні особи.....	76
§ 3. Публічні утворення та юридичні особи як учасники цивільних правовідносин	108

Глава 3

ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

§ 1. Поняття та види об'єктів права	114
§ 2. Речі. Майно	118
§ 3. Нерухомі речі.....	128
§ 4. Цифрові речі	131
§ 5. Гроші	143
§ 6. Цінні папери	153
§ 7. Інформація. Результати інтелектуальної, творчої діяльності.....	167
§ 8. Особисті немайнові блага та права на них. Захист особистих немайнових прав	176

Глава 4

ЗДІЙСНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ І ВИКОНАННЯ ОBOB'ЯЗКІВ

§ 1. Суб'єктивне цивільне право.....	180
§ 2. Юридичні факти.....	188

§ 3. Засади здійснення суб'єктивних цивільних прав. Зловживання правом	199
§ 4. Строки здійснення цивільних прав і виконання обов'язків.....	206

Глава 5
ПРАВОЧИНИ

§ 1. Поняття правочину, його ознаки та умови чинності	215
§ 2. Види правочинів.....	221
§ 3. Способи волевиявлення та форма правочину	230
§ 4. Недійсність правочинів	239
§ 5. Відмова від правочину та тлумачення правочину.....	260

Глава 6
ПРЕДСТАВНИЦТВО ТА ДОВІРЕНІСТЬ

§ 1. Представництво.....	264
§ 2. Довіреність	272

Глава 7
ЗАХИСТ І ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

§ 1. Захист суб'єктивних цивільних прав та інтересів	284
§ 2. Цивільно-правова відповідальність	306
§ 3. Позовна давність	326

Глава 8
РЕЧОВІ ПРАВА

§ 1. Загальна характеристика речових прав.....	336
§ 2. Набуття та припинення права власності.....	359
§ 3. Право спільної власності.....	382
§ 4. Захист права власності	396
§ 5. Речові права на чуже майно	413

Глава 9
СПАДКОВЕ ПРАВО

§ 1. Загальні положення спадкового права	433
§ 2. Спадщина.....	435
§ 3. Види спадкування. Спадкування за заповітом і за законом.....	439
§ 4. Здійснення спадкових прав	444

§ 5. Спадковий договір	448
------------------------------	-----

Глава 10

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

§ 1. Загальні положення права інтелектуальної власності.....	450
§ 2. Авторське право і суміжні права	467
§ 3. Патентне право	502
§ 4. Виключне право на торговельну марку	518
§ 5. Правова охорона інших об'єктів права інтелектуальної власності	540
Рекомендована література.....	549
Алфавітно-предметний покажчик.....	559

Ц58 **Цивільне право України** : підруч. Частина загальна / Баранова Л. М., Дуденко Т. В. та ін. ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ECUS, 2024. 568 с.

ISBN 978-617-7934-28-7

Навчальне видання підготовлене авторським колективом кафедри цивільного права Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого відповідно до навчальної програми курсу, розробленої кафедрою, і відповідає державному стандарту вищої юридичної освіти. Складається з двох частин – загальної та спеціальної, що відповідає традиційним підходам до викладання цивільного права.

Підручник є елементарним і розрахованим на набуття знань у сфері цивільного права всіма студентами юридичного університету. Надає орієнтир студентам для використання додаткових матеріалів навчального курсу з цивільного права – коментарів Цивільного кодексу, монографій, статей, матеріалів судової практики. Додаткові посилання та література для опрацювання дозволять поглибити знання. Інформація про законодавство, судову практику та іншу додаткову літературу міститься в методичних матеріалах, доступних для студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. У зв'язку з мінливістю та об'ємністю цього корпусу джерел поміщення їх до підручника виявляється недоцільним.

Загальна частина підручника містить інформацію для вивчення загальних положень цивільного права, вчення про суб'єкти, об'єкти, правочини, строки тощо, а також підгалузі особистих немайнових прав, речових прав, спадкове право та право інтелектуальної власності.

Видання призначене для студентів, а також викладачів, слухачів різних тематичних програм із цивільного права, аспірантів, фахівців і практиків.

УДК 342.9

Книги, які можуть вас зацікавити

Кодекс України про адміністративні правопорушення

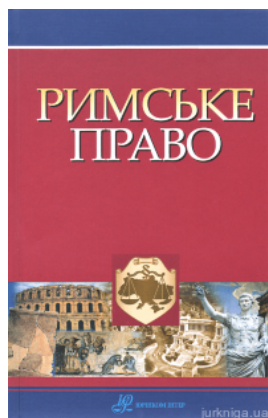
Кодекс адміністративного судочинства України

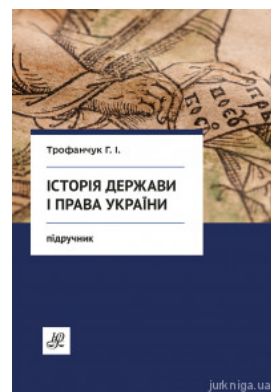
Цивільний Кодекс України

Кримінальний кодекс України

Римське право

Історія держави та права України

Перейти до галузі права
Цивільне право та процес

[Перейти на сайт](#) →